



Memòria d'actuacions

Actuacions de recuperació de riberes i de millora de l'estat ecològic en zones humides de l'Agència Catalana de l'Aigua. 2024-2026



1. OBJECTE DEL PROJECTE

La Directiva marc de l'aigua (DMA), aprovada l'any 2000, és el principal instrument jurídic d'abast europeu per a la planificació i la gestió de l'aigua. La custòdia del territori, per la seva banda, és una estratègia per afavorir la conservació dels valors naturals, culturals i paisatgístics.

L'objecte d'aquest projecte és l'establiment d'un conveni de custòdia fluvial per la recuperació, gestió i conservació dels valors naturals i paisatgístics relacionats amb el riu Ter al terme municipal de Vilallonga de Ter. Específicament, aquesta memòria s'adreça a les *Subvencions per a actuacions de recuperació de riberes i de millora de l'estat ecològic en zones humides* de l'Agència Catalana de l'Aigua pel període 2024-2026.

Els objectius del projecte són:

1. La millora i conservació dels hàbitats fluvials, especialment aquells hàbitats d'interès comunitari presents a la zona.

- Conservar, potenciar i recuperar els hàbitats i boscos de ribera naturals.
- Afavorir un estat de conservació favorable dels hàbitats presents a l'àmbit d'estudi.

2. La millora i conservació de la biodiversitat.

- Potenciar la diversitat faunística. En especial fent especial èmfasi a espècies

emblemàtiques com l'almesquera, la truita de riu i els ratpenats aquàtics.

- Afavorir hàbitats i refugis per a les espècies presents.
- Control d'espècies invasores ja siguin de fauna o de flora.
- Millora de la connectivitat fluvial.

3. Apropar les ribes del Ter a veïns i visitants.

- Promoure la sensibilització ambiental passiva amb la col·locació de plafons interpretatius.
- Desenvolupar activitats de descoberta i valorització de l'entorn.



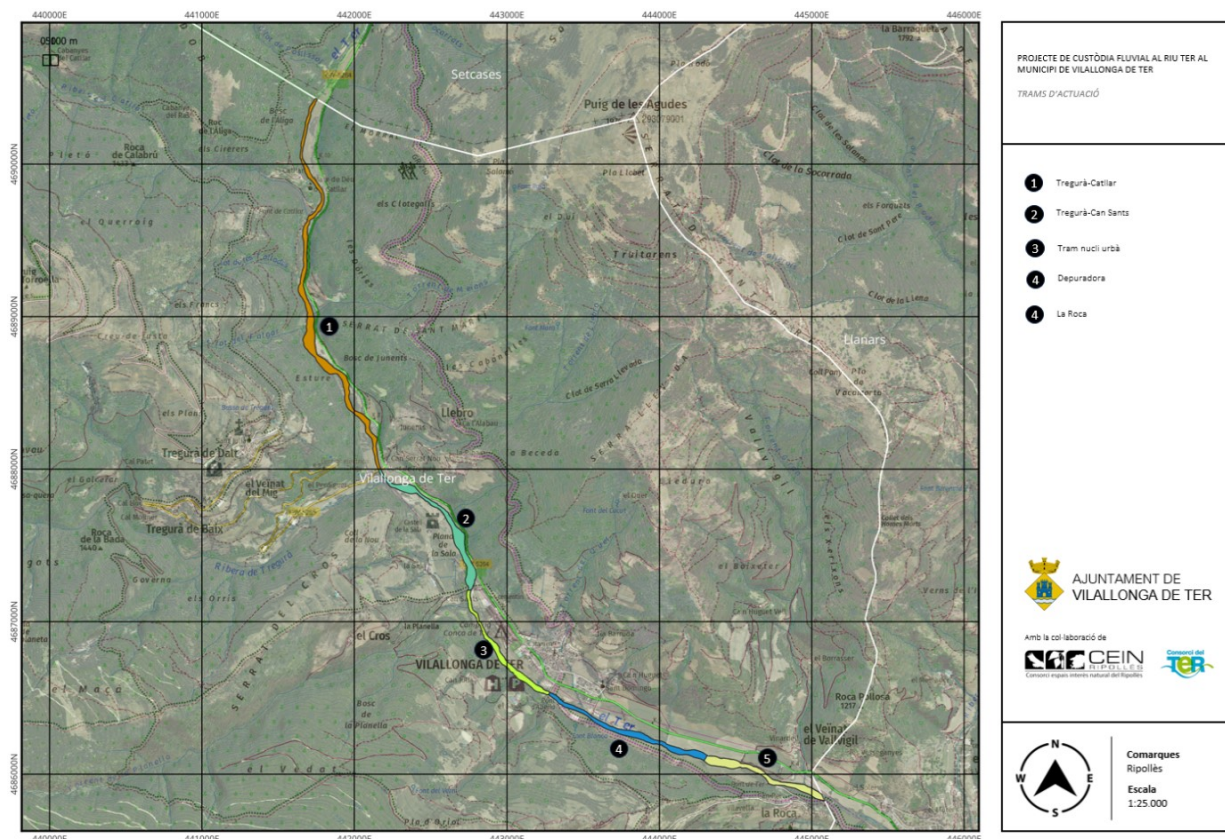
2. ÀMBIT DE TREBALL, EL RIU TER A VILALLONGA

El tram del riu Ter entre la Roca i Setcases està situat a la comarca del Ripollès, al municipi de Vilallonga de Ter, prop dels nuclis habitats de Vilallonga, la Roca i Tegurà, i no consta com a tal, en l'actualitat, al cadastre, tot i que sí que ho fa a les categoritzacions del DPH sota el codi AA de "AA del Pont d'en Xecó al TM Setcases" i "Castell de la Sala"; amb una extensió total de 21,14 ha i un total de 11,32 km fluvials. Trobareu un plànol a l'annex I amb aquesta zonificació.

Les coordenades UTM del tram són:

Inicials:	ETRS89 UTM 31N	441751,8 4690427,3
Finals:	ETRS89 UTM 31N	445073,0 4685848,8

Pel que fa a les figures de protecció no hi trobem cap figura de protecció específica. Tanmateix bona part del tram està cobert per hàbitats d'interès comunitari (veure Annex I). L'àmbit de treball del present projecte està dividit en 5 zones o trams:





El tram 1 s'estén des del límit del terme municipal amb Setcases, més amunt de l'entrada de la vall del Catllar fins al pont de Tegurà. El segon comença en el darrer punts i arriba fins al pont de Can Sants. El 3r correspon pròpiament a la zona més urbana de Ter, fins al Pont d'Abella. El 4t tram correspon a les aigües que recorren per la depuradora i fins a la closa del bac i el 5è arriba fins al límit municipal amb Llanars. En general podem dir que el repte de gestió es fa més gran quan més riu avall en situem. En primer lloc la densitat poblacional augmenta i, doncs, el reptes de gestió al voltant del risc d'inundacions i de la percepció d'aquest augmenten. En segon lloc trobem que el principal repte de gestió de l'àmbit, l'erradicació i control de les espècies exòtiques invasores i, específicament, la budleia (*Buddleja davidii*), augmenta als trams baixos i es fa un xic menys abundant als trams alts.



Tram baix del Ter a Vilallonga amb una gran densitat de budleia.

Al tram del riu Ter a Vilallonga s'hi troben representats hàbitats típics de trams fluvials dels àmbits pirinencs, principalment representats aquí per sargars (de *Salix purpurea*, *Salix Elaeagnos*, entre d'altres) i altres bosquines de ribera associades (HIC *Rius de tipus alpí amb bosquines de muntanya*). Aquestes formacions vegetals sovint es troben combinades amb



llits i marges de rius sense vegetació llenyosa densa, formant extensos codolars, fruit d'una dinàmica natural del riu, canviant. També trobem, en zones d'aigües més tranquil·les dos HICS representatius d'aquestes zones: *herbassars higròfils* i *vores llotoses colonitzades per herbassars nitròfils del *Chenopodium rubri* (p.p.) i del *Bidenton* (p.p.)*

En el tram final del present acord de custòdia també trobem vernedes (i pollancredes) amb *Circaea lutetiana*, de l'estatge montà, pirenaicocatalanes així com alguns retalls de freixenedes dels Pirineus i de les muntanyes catalanídiques septentrionals. L'hàbitat millor representat en els entorns d'aquest tram fluvial és segurament el de prats dalladors amb fromental (*Arrhenatherum elatius*) dels estatges submontà i montà, amb una forta influència sobre els hàbitats fluvials com s'explicarà més endavant.

Troblem espècies animals típiques dels hàbitats fluvials de les contrades pirinenques, com la merla d'aigua (*Cinclus cinclus*), ardeids (principalment berrat pescaire *Ardea cinerea*) i presència esporàdica de llúdriga. En torrents annexos es coneix la presència de mamífers d'interès com l'almesquera (*Galemys pyrenaicus*), musaranyes d'aigua (*Neomys* sp.) i rat-buf (*Arvicola sapidus*).

3. ESTAT DEL MEDI-DIAGNOSI

Per tal de realitzar una diagnosi acurada de l'estat ecològic del Ter a Vilallonga de Ter s'ha consultat la informació disponible a través de l'Agència Catalana de l'Aigua en el darrer document IMPRESS (2019)² així com les visites de camp dels tècnics del CEINR.

És un curs fluvial que **no està considerat per l'ACA com fortament modificat** i doncs, hom pot considerar que hi predominen les dinàmiques naturals i on **no hi ha una pertorbació significant per fonts contaminants puntuals ni difoses**. Tanmateix el tram en qüestió sí que presenta **una pressió significativa per alteració física per protecció contra inundacions** sobre les aigües superficials així com per **alteració física per agricultura**.



Una de les altres problemàtiques que presenta aquest tram del riu Ter és la **pressió significativa per alteració del règim hidrològic per centrals hidroelèctriques** sobre les aigües superficials, concretament per culpa de la resclosa de Bassols.

L'ACA considera que **l'estat ecològic del tram és Bo**, la segona millor de les 5 categories possibles. *L'estat químic també és Bo*, i en aquest cas és la millor categoria possible.

En general és un curs d'aigua amb pocs impactes, ni del tipus **OTHE**, que agrupa els impactes sobre les comunitats biològiques (Alteració de les comunitats bentòniques, de macròfits, de la comunitat piscícola i del fitoplàncton) ni **impactes de contaminació química**. Tampoc trobem impactes causats per **excés de nutrients o contaminació orgànica**.

Al contrari que a la val del Freser, on els **impactes per alteració del règim hidrològic** són rellevants, a l'alta vall del Ter aquests no semblen ser importants.

Així doncs ens trobem davant d'un tram fluvial amb un estat de conservació relativament òptim que té, com a principal problemàtica, els poblaments abundosos de budleia (*Budleja davidii*) que de manera generalitza afectes les comunitats de ribera típiques d'aquest tram, com els sargars. És una espècie al·lòctona invasora, provinent de l'Àsia, que troba en aquest tram alt del riu Ter una de les zones de Catalunya amb un establiment major. És precisament a Vilallonga on aquesta planta ha proliferat més en tota l'alta vall del Ter i on s'han dut controls periòdics per limitar la seva expansió. Tanmateix, cal fer un manteniment regular de les lleres del riu per tal de garantir la seva eliminació o, en el pitjor dels casos, el control poblacional. Aquesta planta esta ben estesa en tot el tram del Ter al terme municipal.

4. ACTUACIONS DE CONSERVACIÓ A DESENVOLUPAR

En el present projecte es proposen un seguit d'actuacions de conservació, manteniment i seguiment, així com de comunicació, que es desglossen en els diferents documents que es presenten a la present convocatòria de



subvencions. A continuació desglossem les actuacions i els protocols d'actuació per aquestes.

Els ecosistemes fluvials són comunitats amb una alta biodiversitat. Aquesta biodiversitat hi és gràcies a les possibilitats que ofereixen aquests hàbitats, no només com a base per a la reproducció i alimentació de moltes espècies, sinó com a corredors imprescindibles de biodiversitat entre les diferents comunitats. Valors que s'han de comptabilitzar i protegir.

Són molts els factors que condicionen la fragilitat d'aquests hàbitats, els podem diferenciar segons la seva naturalesa: factors abiòtics, geomorfològics, el tipus de substrat i la seva disponibilitat, hidrològics, la disponibilitat hídrica i els cabals circulants i els puntuals com poden ser els episodis de crescuda; i els factors biòtics, on hi trobem el factor que ha transformat i incidit més en aquests ecosistemes: l'activitat humana.

1 La millora i conservació dels hàbitats fluvials

1.1 Delimitació de les pastures

Delimitació de la zona de DPH amb filat per tal d'excloure la pastura de la zona fluvial i que aquesta es limita als prats adjacents al riu i les seves riberes. En algunes zones del municipi els ramaders no respecten la zona de lleres pel que fa a la pastura i els prats i closes adjacents no estan tancades al DPH. Es pretén instal·lar filats no electrificats en els punts conflictius per tal d'excloure la zona fluvial de la pastura i així reduir l'impacte d'aquesta sobre les espècies i la qualitat de l'aigua, entre d'altres. També hi haurà una tasca important de sensibilització cap als ramaders per tal que aquesta mesura de gestió sigui consensuada entre ambdues parts.

1.2 Erradicació de la budleia

Actualment, un dels reptes més importants que hi ha en els cursos fluvials és el control de les plantes invasores. La gran disponibilitat d'aigua i nutrients i les facilitats de dispersió d'aquestes plantes, fan dels hàbitats fluvials un enclavament perfecte per a la seva colonització. És de vital importància la intervenció durant les fases inicials de colonització d'aquestes espècies invasores, ja que requereix menys esforços i té una alta efectivitat, traduït a una menor despesa econòmica.



En els cursos alts de la conca hidrogràfica del Ter i del Freser una de les preocupacions més importants ve donada per la planta invasora *Buddleja davidii*, coneguda com a budleia. Aquesta planta, procedent de les zones muntanyoses de la Xina té una capacitat de colonització molt alta enfront la vegetació de ribera autòctona. La seva colonització no només afecta a les riberes sinó també a les pastures associades, camins i pistes, etc.. La seva dispersió arreu del país s'ha degut al fet que ha estat una planta molt comercialitzada en l'àmbit ornamental, sobretot degut a la bellesa i grandària de les seves flors.



Tram mitjà del Ter a Vilallonga amb una important densitat de budleia.

L'interès del projecte doncs, es centra principalment en el control de la budleia per frenar la seva dispersió i colonització, evitant una degradació i un retrocés de la vegetació autòctona de ribera.

La budleia és un arbust semiperennifoli que pot arribar als 3-4 metres d'alçada. Les fulles són lanceolades de tons grisosos que contrasten amb unes flors denses i molt vistoses. L'arribada de la budleia és degut a l'ús que se li ha donat com a planta ornamental. Aquesta planta tolera un ampli rang de condicions climàtiques i hàbitats, creix amb facilitat en ambients pertorbats, oberts i a les lleres dels rius, on gràcies a l'aigua i els insectes com a vector, hi experimenta una alta taxa de colonització. La budleia competeix amb la vegetació autòctona de ribera, però les seves condicions



favorables de creixement i dispersió, fa que s'avanci al creixement de la vegetació autòctona arribant a desplaçar-la dels seus hàbitats.

El seu caràcter invasor i colonitzador representa una amenaça per les espècies autòctones, els hàbitats i els ecosistemes. Aquesta situació ha portat a l'espècie a ser catalogada en el Catàleg Espanyol d'Espècies Exòtiques Invasores, aprovat pel Reial Decret 1628/2011, del 14 de novembre, prohibint a Espanya la seva introducció en el medi natural, el transport i el comerç de la planta.

L'arribada de la *Buddleja davidii* a la comarca del Ripollès es remunta forces anys enrere. A la zona de l'Alt Ter (Vilallonga de Ter), a l'any 2012 ja es van dur a terme un seguit d'actuacions per tal d'eradicar la planta. D'aquestes actuacions en va sortir un protocol d'actuació redactat pel Consorci del Ter i la Diputació de Girona on s'estableixen les mesures i ordre de les actuacions a executar per tal de guanyar efectivitat en els treballs. Un cop fetes aquestes primeres actuacions a Vilallonga de Ter, es va optar per iniciar el projecte a les valls dels rius Freser i Rigard, on s'hi va treballar durant els anys 2016 i 2017 amb el finançament de l'Obra Social La Caixa. El mateix 2017 també es van efectuar actuacions a l'espai de la Xarxa Natura 2000 de "Riberes de l'Alt Ter", també amb el suport econòmic de la Diputació de Girona. Durant el 2022 s'han dut a terme actuacions de nou al terme municipal de Setcases i el 2023 s'han realitzat a la conca del Freser i a la part alta de Vilallonga de Ter (corresponent al tram 1 del present projecte).

Degut a l'històric de gestió d'aquesta espècie al Ripollès, tenim ben definit el protocol d'actuació. Si se segueix fil per randa i es duen a terme accions de manteniment, l'extensió d'aquesta espècie es pot limitar molt i es pot, localment, arribar a erradicar. És precisament aquí on rau un dels punts més importants de les presents subvencions i del marc lògic dels convenis de custòdia fluvial: depassen un horitzó temporal estret i perllonguen al llarg del temps (del acord de custòdia prorrogables) la gestió contínua que necessita un ambient tant dinàmic com el fluvial.

Un cop determinades les consideracions generals sobre l'espècie i el medi, el protocol a seguir per a l'eradicació de la budleia és el següent:



- L'extracció de la planta ha de ser completa. La soca i l'arrel s'han d'extreure i en cap cas poden quedar al subsòl, evitant així el rebrot.
- A les zones on hi ha còdols cal ser curosos, sota aquests poden quedar restes vegetals de la planta.
- Un cop arrencat, es farà el trossejat i s'apilonaran les restes en el lloc on es durà a terme la crema, en el mateix lloc o el més proper possible. Si la zona és fàcilment accessible també es valorara emportar-se les resta a la deixalleria més propera.
- La tasca de repassar la zona intervinguda per assegurar que no hi hagi restes, es recomana fer-la abans de fer la crema.

En cas de no poder arrencar la planta d'arrel, es procedirà segons les condicions de cada individu (accessibilitat, etc.) a:

- Tallar-la de base i aplicar glifosat al 15% de dissolució de forma immediata a la base del tronc tallat. Un dels objectius és minimitzar la dispersió del producte fitocida al medi ambient. L'aplicació es farà mitjançant una xeringa autodosisadora perquè l'aplicació sigui neta i precisa o bé amb una brotxa sobre la superfície de tall. El producte s'anirà distribuint sobre la superfície de tota la soca de forma homogènia i lentament a mesura que el tronc vagi absorbint el producte.
- En els casos que sigui tècnicament possible, s'inocularà l'herbicida de forma interna i amb la planta viva i en peu a un màxim de 15% de concentració. Es faran perforacions amb un trepant alimentat amb una bateria i una broca del número 8/10, al voltant de tot el tronc de la planta. Els forats es faran de forma obliqua (45°) i de 2 cm de profunditat, a la zona entre el xilema i el floema (és a dir, no s'ha d'arribar al cor de la planta). No s'eliminarà la planta fins que aquesta no hagi mort passats uns mesos. El nombre de perforacions serà directament proporcional al diàmetre de la base del tronc de la planta, amb una relació aproximada d'un orifici per cada 2 cm de diàmetre. Els tanyes que no assoleixin un diàmetre mínim de 2,5 cm també s'han de perforar. En aquest cas la perforació es farà a la base de la planta, on hi sol haver un engruiximent que possibilita una petita perforació d'aproximadament 1 cm de fondària.
- Sempre que es faci tractament químic amb glifosat, la mescla es realitzarà just abans de la seva aplicació. En cap cas es portarà feta ni es

guardarà d'un dia per a l'altre ja que en aquests casos l'eficàcia del rendiment baixa molt considerablement.

1.3 Detecció d'altres plantes invasores

Inventaris florístics per tal de detectar altres espècies de flora invasora que hagin passat desapercebudes, per la seva posterior eliminació. Contractats a professionals per tal que detectin altres espècies exòtiques invasores més críptiques i de difícil identificació. La possible presència d'aquestes determinarà les actuacions que es recolliran en el futur en el programa d'actuacions del conveni de custòdia fluvial.



Tram del riu Ter amb sargars amb bon estat de conservació, on es pretenen buscar plantes exòtiques invasores difícils de detectar..

Les actuacions de conservació es duran a terme en 5 trams diferenciats del riu Ter, començant per l'1 més al nord, amb inici al límit municipal amb Setcases, i acabant pel 5, amb límit inferior a la Roca, al límit amb el terme municipal de Llanars. En el tram 1 s'hi ha dut a terme ja una actuació durant el 2023 de control de la budleia, així que en aquest tram només es realitzarà manteniment mentre el present document estigui en vigor. Es preveu l'erradicació de la budleia cada any en un dels trams, i dur a terme manteniment en aquells trams on els anys anterior s'hagi actuat. D'aquesta manera, l'any 4 s'actuarà en el tram inferior i es farà manteniment en els primers 4.



2 La millora i conservació de la biodiversitat

2.1 Control i captura de fauna invasora

Trampeig d'espècies de mamífers invasores (visó americà, coipú), poc abundants a l'àmbit però esporàdicament presents. En col·laboració amb el Cos d'Agents Rurals, es duran a terme mostres i posteriors captures en zones on es detecti la presència d'aquestes dues espècies de mamífers invasors, molt perjudicials per la fauna autòctona.

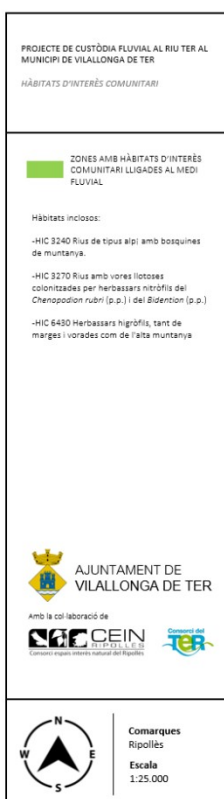
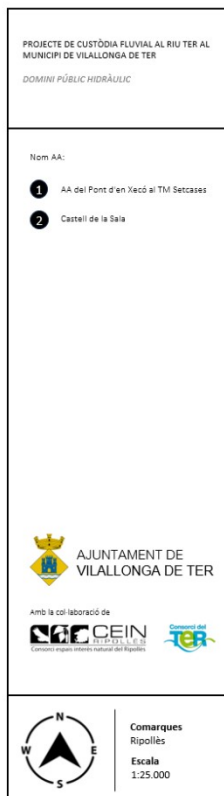
Assistència tècnica

En el marc del present projecte es duran a terme algunes tasques especialitzades, des del control de la budleia fins a censos, aplicació índexs de qualitat fluvial, mostres botànics, etc. En aquest sentit l'ajuntament no té la capacitat tècnica per fer el seguiment de les obres ni tampoc dels contractes amb un contingut més científic, així que es contractaran els serveis d'un actor extern amb capacitat tècnica per dur a terme aquestes tasques.

5. CRONOGRAMA PREVIST

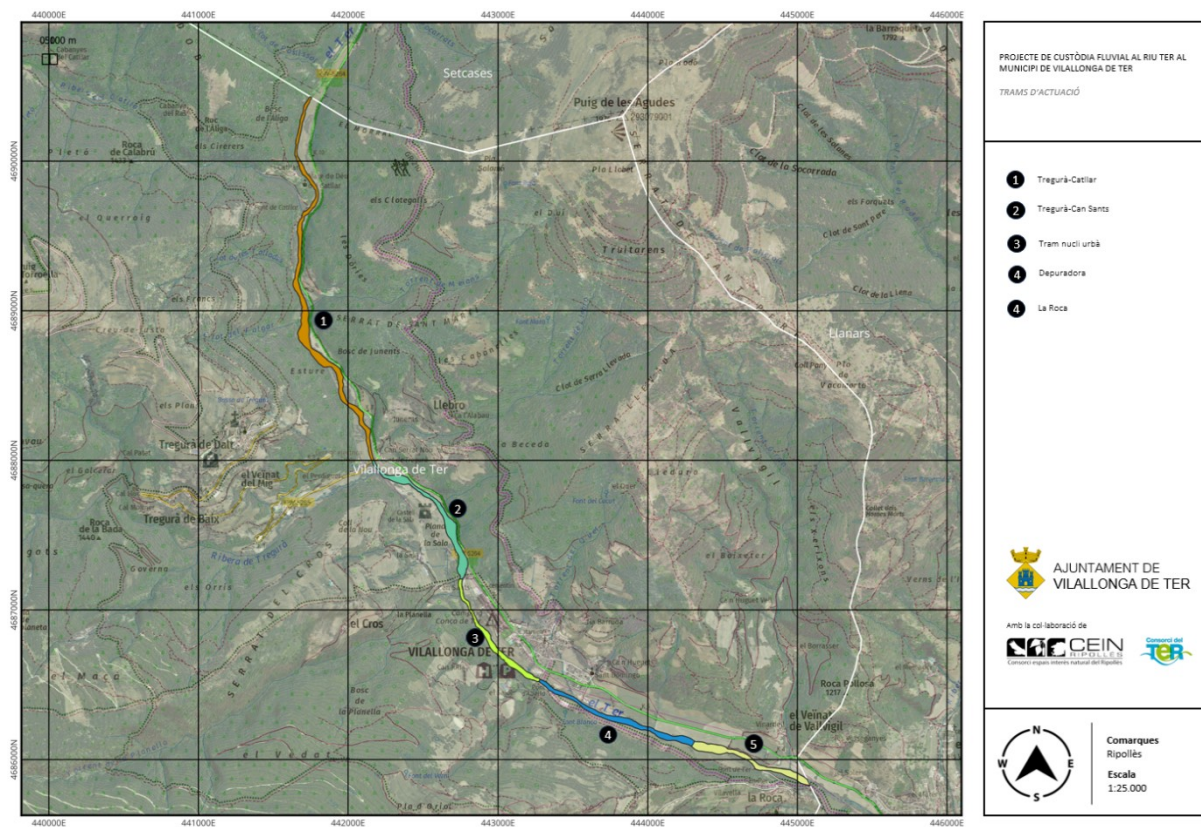
Línies Actuació	Accions	2024				2025				2026			
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Conservació	1.1 Delimitació de les pastures												
	1.2 Erradicació de la budleia												
	1.3 Detecció d'altres plantes invasores												
	2.2 Control i captura de fauna invasora												

ANNEX II. CARTOGRAFIA





AJUNTAMENT DE
VILALLONGA DE TER



Pere Sau Moret. Alcalde.

Vilallonga de Ter,